

Tasviriy va amaliy san'atning bir-biriga ta'siri va o'zaro bog'lanishi

Boymirzayeva Shahnoza Isroiljon qizi

Tasviriy san'at va amaliy san'at o'z maqsadlari va uslubiya-tiga ko'ra bir-biridan farq qilsa ham, inson ijodi va ifodasi evolyutsiyasini shakllantirgan chuqur o'zaro bog'liqlikka ega. Ushbu maqola tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi ko'p qirrali munosabatlarni o'rganib, ularning bir-biriga qanday ta'sir qilishini, turli kontekstlarda kesishishini, madaniy va estetik landshaftlarni boyitishiga hissa qo'shishini o'rganadi. Tarixiy tushunchalar, zamonaviy misollar va tanqidiy tahlillar orqali ushbu maqola badiiy amaliyotning ushbu ikki sohasi o'rtasidagi dinamik o'zaro ta'sirni yoritishga qaratilgan.

Kirish

Badiiy ifoda insoniyat tsivilizatsiyasining asosiy jihati bo'lib, u turli shakllarda namoyon bo'lib, rasmning nozik zarbalaridan tortib kundalik ob'ektlarning funktsional dizaynlarigacha bo'lgan. Badiiy ijod sohasida tasviriy san'at va amaliy san'at bir-biri bilan bog'liq bo'lgan alohida fanlar sifatida ajralib turadi, ular bizning tasviriy madaniyatimiz va ijtimoiy hikoyalarimizni birgalikda shakllantiradi. Tasviriy san'at an'anaviy tarzda estetik va kontseptual izlanishlarga urg'u bersa, amaliy san'atda asosiy e'tibor funktsionallik va amaliylikka qaratiladi. Ushbu maqola bir-biridan farq qiladigan bu dunyolar qanday qilib birlashishi, bir-biriga ta'sir qilishi va badiiy ifodaning boy gobeleniga birgalikda hissa qo'shishini o'rganishga intiladi.

Tarixiy istiqbollar

Tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi tarixiy munosabatlar chuqur chambarchas bog'liq bo'lib, ularning har biri turli davrlarda bir-birini xabardor qiladi va ilhomlantiradi. Masalan, Uyg'onish davrida Leonardo da Vinchi kabi rassomlar nafis san'atni amaliy fanlar bilan uyg'unlashtirib, nafaqat ko'zni o'ziga tortadigan, balki insoniyatning ilg'or bilimlarini ham yaratgan. 19-asr oxiridagi "San'at va hunarmandchilik" harakati ham xuddi shunday tarzda san'at va hunarmandchilikning birligini ta'kidlab, go'zallikni kundalik narsalarga qo'shishni targ'ib qildi. Ushbu tarixiy pretsedentlar tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi doimiy muloqotni ta'kidlab, vaqt o'tishi bilan badiiy amaliyotni shakllantirgan o'zaro ta'sirni ta'kidlaydi.

Uyg'onish davrida Leonardo da Vinchi kabi shaxslar tomonidan ifodalangan "Uyg'onish davri odami" tushunchasi paydo bo'ldi. Bu polimatlar nafaqat tasviriy san'atda, balki muhandislik, anatomiya va arxitektura kabi turli amaliy sohalarda ham yuqori natijalarga erishdilar. Da Vinchining mashhur "Vitruvian odami", san'at va ilm-fanning uyg'unligi, inson qiyofasida ham, me'moriy dizaynda ham mavjud bo'lgan muvozanat va uyg'unlikni o'zida mujassam etgan fanlar uyg'unligini tasvirlaydi.

Bundan tashqari, Uyg'onish davri an'anaviy san'at turlaridan tashqarida qo'llaniladigan badiiy texnikaning gullab-yashnashiga guvoh bo'ldi. Misol uchun, Filippo Brunelleschi va Leon Battista Alberti kabi rassomlar tomonidan

takomillashtirilgan istiqbolli chizma rasmlarda ham, me'moriy dizaynlarda ham makon va chuqurlik qanday namoyon bo'lishini inqilob qildi. Badiiy texnikadagi bu yangilik nafaqat san'at asarlarining vizual jozibadorligini oshiribgina qolmay, balki amaliy san'atda fazolarni tasavvur qilish va qurish usullariga ham ta'sir ko'rsatdi.

Uilyam Morris kabi vizyonerlar boshchiligidagi "San'at va hunarmandchilik" harakatiga o'tishda asosiy e'tibor tasviriy va amaliy san'atdagi materiallarning mahorati va yaxlitligiga qaratildi. Morris va uning zamondoshlari an'anaviy hunarmandchilikni qayta tiklash tarafdori bo'lib, ommaviy ishlab chiqarishni rad etib, qo'lda yasalgan, hunarmandchilik buyumlari foydasiga chiqdilar. Bu harakat hunarmandchilikning san'at turi sifatidagi mavqeini ko'taribgina qolmay, balki nafislikdagi go'zallik g'oyasini ilgari surdi, tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi farqni yo'qotdi.

Bundan tashqari, San'at va hunarmandchilik harakati Art Nouveau va Bauhaus kabi harakatlarga ta'sir ko'rsatadigan zamonaviy dizayn tamoyillariga asos soldi. Ushbu keyingi harakatlar tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi dialogni davom ettirdi, badiiy innovatsiyalarni funktsional dizayn bilan birlashtirgan yangi ifoda shakllarini o'rgandi. Alphonse Mucha va Valter Gropius kabi rassomlar va dizaynerlar estetik go'zallik va amaliy funktsionallik o'rtasidagi tafovutni yo'qotadigan asarlar yaratib, bu konvergentsiyani misol qilib keltirdilar.

Ushbu tarixiy bosqichlarni o'rganar ekanmiz, tasviriy san'at va amaliy san'at o'rtasidagi munosabatlar nafaqat chuqur chambarchas bog'liq, balki o'zgartiruvchi ham ekanligi ayon bo'ladi. Rassomlar o'zlarining o'zaro ta'siri va ilhomi orqali ijod chegaralarini doimiy ravishda oshirib bordilar, badiiy amaliyotni qayta shakllantirdilar va bu jarayonda madaniy rivoyatlarni boyitib bordilar.

Tasviriy va amaliy san'at chorrahasi

Tasviriy va amaliy san'atning yaqinlashishi, ayniqsa, ikki fan o'rtasidagi chegaralar tobora xiralashgan zamonaviy ijodiy amaliyotda yaqqol namoyon bo'ladi. Rassomlar va dizaynerlar bugungi kunda ko'pincha turli xil manbalardan ilhom olishadi, ular funktsional dizaynlarga nozik san'at elementlarini kiritadilar va aksincha. Masalan, avangard moda dizaynerlari kiyinish san'ati va an'anaviy estetika o'rtasidagi chegarani xiralashtiradigan noyob kiyimlar yaratish uchun tez-tez yaxshi rassomlar bilan hamkorlik qiladilar. Xuddi shunday, arxitektura loyihalari ko'pincha haykaltaroshlik shakllari va badiiy tushunchalarni uyg'unlashtirib, qurilgan muhitni vizual intriga va madaniy rezonans hissi bilan uyg'otadi. Ushbu fanlararo hamkorlik tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi suyuqlik almashinuvining namunasi bo'lib, ijodkorlik chegara bilmas ekan, paydo bo'ladigan innovatsion imkoniyatlarni namoyish etadi.

Madaniy rivoyatlarga ta'siri

Tasviriy va amaliy san'atning o'zaro bog'liqligi estetik mulohazalar doirasidan tashqariga chiqib, kengroq madaniy hikoyalar va ijtimoiy qadriyatlarga ta'sir qiladi. Syurrealizm va pop-art kabi badiiy harakatlar nafaqat vizual madaniyatni o'zgartirdi, balki dizayn, reklama va ommaviy axborot vositalari orqali kundalik hayotga ham kirib keldi. Tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi tafovutni bartaraf etish orqali rassomlar me'yorlarga qarshi chiqish, fikrni uyg'otish va jamoaviy ongni shakllantirish qudratiga ega. Ijtimoiy konventsionalni shubha ostiga qo'yadigan provokatsion o'rnatishlar yoki oddiy narsalarni favqulodda darajaga ko'taradigan utilitar ob'ektlar orqalimi, tasviriy

va amaliy san'at uyg'unligi madaniy evolyutsiya va introspeksiya uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytish mumkinki, tasviriy va amaliy san'atning o'zaro bog'liqligi va ta'siri badiiy amaliyot chegaralarini qayta belgilashda davom etuvchi dinamik va rivojlanayotgan munosabatlarni ifodalaydi. Hamkorlik, eksperiment va fanlararo dialogni qamrab olgan holda, rassomlar an'anaviy cheklovlardan oshib ketish va ijodiy ifodaning yangi hududlarini belgilash imkoniyatiga ega. Tasviriy va amaliy san'at o'rtasidagi sinergiya o'zaro bog'liq bo'lib borayotgan dunyoni kezar ekanmiz, bu orqali murakkab ijtimoiy-madaniy dinamikani o'rganish, innovatsiyalarni ilhomlantirish va inson ijodining o'zgartiruvchi kuchini chuqurroq anglash imkonini beruvchi ob'yektiv taqdim etiladi.

Tarix, zamonaviy amaliyot va madaniy ta'sir ob'ektivi orqali ushbu maqola tasviriy va amaliy san'atning chuqur o'zaro bog'liqligini yoritishga, ularning bizning idrokimizni shakllantirish, konventsionalarga qarshi kurashish va insoniyat tajribasini boyitish uchun jamoaviy qobiliyatini ta'kidlashga harakat qildi. Kelajakka nazar tashlar ekanmiz, bu simbiotik munosabatlarni qabul qilish, ijodiy ekotizimni qo'llab-quvvatlash, bunda san'at chegarasi yo'q va innovatsiyalar an'analar va eksperimentlar chorrahasida gullab-yashnashi zarur.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Sattarov s.y., xaitov z.a., yusubova m.a. graphic recommendations for the analysis of simple and complex girix pattern compositions in the art of embroidery by geometric patterns // universum: технические науки: электрон. Научн. Журн. 2021. 11(92). Url: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/12606>
2. Sattarov shavkat yuldashevich. (2024). The importance of completing tasks using autocad graphics program in developing students' creativity. Web of scientist: international scientific research journal, 5(2), 306– 313. Retrieved from <https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/4718>
3. Raxmonqulov x. B., botirov m. A., xurramova n. Y. The role and the practical importance of composition during colour description studies (as an example of descrining human feature) //экономика и социум. – 2021. – №. 1-1 (80). – с. 241-244.
4. Jumanazarovich, m. I. "the role of fine art in the development of aesthetic education in students." emergent: journal of educational discoveries and lifelong learning (ejedl) 3.09 (2022): 28-30.
5. Jumanazarovich m. I. Rangtasvir mashg'ulotlarida qalamtasvirning ahamiyati //gospodarka i innowacje. – 2022. – т. 20. – с. 58-61.